

28 Bolesław Chrobry i jego państwo

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Bolesława Chrobrego;
- 2) opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.;
- 3) rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.;
- 4) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 2) charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 997, 1000, 1002–1018, 1003, 1025
- postaci: Bolesława I Chrobrego, św. Wojciecha, Radzima Gaudentego, Henryka II, Rychezy, Świętopętką
- decyzje podjęte na zjeździe w Merseburgu
- postanowienia pokoju w Budziszynie
- strukturę społeczną w państwie pierwszych Piastów

ROZUMIE

- pojęcia: misja chrystianizacyjna, relikwia, zjazd gnieźniński, regalia, kasztelan, prawo stanu, gród, okręg grodowy, ludność służebna
- znaczenie dla Polski pochowania św. Wojciecha w Gnieźnie
- znaczenie zjazdu gnieźnińskiego dla Polski
- znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego na króla Polski

POTRAFI

- przedstawić przyczyny, przebieg i następstwa misji biskupa Wojciecha
- wyjaśnić, co przedstawiają Drzwi Gnieźnińskie
- wymienić zmiany w organizacji kościelnej w Polsce po zjeździe gnieźnińskim

- wyjaśnić, kim było Pięciu Braci Męczenników
- wskazać na mapie ziemie zdobyte i utracone przez Bolesława Chrobrego
- wymienić państwa, z którymi walczył Bolesław Chrobry
- omówić przebieg konfliktu z cesarstwem w latach 1002–1018
- wskazać przyczyny i skutki wyprawy na Ruś Kijowską
- scharakteryzować poszczególne grupy społeczne w państwie pierwszych Piastów
- wymienić najważniejszych urzędników dworskich
- wskazać źródła dochodów monarchy
- wyjaśnić znaczenie monarchii patrymonialnej
- określić rolę władcy w państwie pierwszych Piastów

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Pytamy uczniów:

- Kto był ojcem Bolesława Chrobrego?
- Kim była jego matka?

Wyjaśniamy, że Bolesław wygnał z kraju drugą żonę Mieszka Odę i swoje przyrodnie rodzeństwo.

Zadajemy pytanie:

- Dlaczego Bolesław Chrobry postąpił tak wobec Ody i swojego przyrodniego rodzeństwa? [Możemy przypomnieć o *Dagome iudek*].

Informujemy, że po przyjęciu chrztu młode państwo polskie zobowiązane było do prowadzenia misji chrystianizacyjnej, czyli szerzenia chrześcijaństwa. Powinno budować kościoły, a poddanych przekonywać do przestrzegania zasad panujących w świecie chrześcijańskim.

Wyjaśniamy, że Bolesław Chrobry prowadził takie działania i wspierał osoby szerzące chrześcijaństwo. Jedną z takich postaci był biskup praski Wojciech.

Rozdajemy karty pracy *Bolesław Chrobry i jego państwo*. ▶ Odtwarzamy film *Legenda o św. Wojciechu z Drzwi Gnieźnieńskich*. ▶ Prosimy uczniów, aby po jego obejrzeniu wykonali zadanie 1. Omawiamy je wspólnie. Zwracamy uwagę na to, że w 999 r. Wojciech został ogłoszony świętym, a jego ciało uznano za relikwię.

Prosimy uczniów, aby przyjrzeni się infografice *Drzwi Gnieźnieńskie* (s. 302) i odpowiedzieli na pytanie:

- Jakie informacje możemy uzyskać, analizując treść poszczególnych scen Drzwi Gnieźnieńskich?

Na podstawie historii św. Wojciecha oraz ilustracji przedstawiającej Pięciu Braci Męczenników (m1, s. 296) uczniowie odpowiadają na pytanie:

- Jaką rolę odgrywali święci w krajach chrześcijańskich?

Następnie wyjaśniamy, że w 1000 r. do Gniezna przybył cesarz Otton III, aby pomodlić się przy grobie św. Wojciecha. Jednak ta wizyta, która do historii przeszła jako zjazd gnieźnieński, miała jeszcze inny wymiar. Prosimy uczniów, aby przeczytali dwa teksty źródłowe (m3 i m4, s. 299), a następnie w kartach pracy wykonali zadanie 2.

Po skończeniu zadania omawiamy je z uczniami. Zadajemy im pytania:

- › Dlaczego przekazy kronikarskie różnią się od siebie?
- › Jakie znaczenie miało włożenie diademu cesarskiego na głowę Bolesława?
- › Co w praktyce oznaczało, że Bolesław otrzymał prawo mianowania biskupów?
- › Jakie było znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla Polski?

Wyjaśniamy, że w wyniku zjazdu gnieźnieńskiego powstały w Polsce trzy nowe biskupstwa (w Krakowie, w Kołobrzegu i we Wrocławiu) oraz arcybiskupstwo w Gnieźnie.

Wyjaśniamy uczniom, że po śmierci Ottona III w 1002 r. pogorszyły się stosunki Polski z cesarstwem. Prosimy uczniów, aby przyjrzyli się mapie w podręczniku (m5, s. 300).

Pytamy:

- › Jakie ziemie przyłączył do Polski Bolesław Chrobry?
- › Z jakimi państwami walczył władca Polski, aby przyłączyć te ziemie?
- › Jaką ziemię utracił Bolesław Chrobry podczas swoich rządów?

Na podstawie podrozdziału *Konflikt z cesarstwem i wyprawa kijowska* (s. 300–301) uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3. Omawiamy je wspólnie na forum klasy.

Zadajemy pytania:

- › Dlaczego Bolesław Chrobry wyruszył na Ruś Kijowską?
- › Jakie były skutki tej wyprawy?

Prosimy uczniów, aby przyjrzyli się ilustracji przedstawiającej miecz koronacyjny Piastów (s. 301). Opowiadamy legendę związaną ze Szczerbcem.

Informujemy, że podczas swoich rządów Chrobry utracił Pomorze Zachodnie, które usamodzielniało się, gdy polski książę był zajęty konfliktem z władcą Niemiec Henrykiem II.

Wyjaśniamy uczniom, że po śmierci cesarza Henryka II (1024 r.) Bolesław Chrobry mógł przystąpić do realizacji planu uzyskania korony królewskiej. Ceremonia nastąpiła w 1025 r.

Zadajemy pytania:

- › Jakie było znaczenie koronacji królewskiej dla Polski?
- › Dlaczego za rządów Henryka II koronacja ta nie była możliwa?

Następnie prosimy uczniów, aby przyjrzyli się obrazowi Jana Matejki i przeczytali podpis pod ilustracją (s. 301).

Pytamy:

- › Kogo Jan Matejko przedstawił na obrazie?
- › Które z tych osób nie mogły być obecne podczas koronacji?
- › Dlaczego malarz namalował te osoby?

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów, aby wymienili sukcesy i porażki Bolesława Chrobrego.

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 4.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie create.kahoot.it. ▶

PRACA DOMOWA

Napisz, czy Bolesław I Chrobry mógł być kontynuatorem idei uniwersalistycznych Ottona III. Uzasadnij odpowiedź.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Organizacja państwa za rządów pierwszych Piastów*) i główny cel lekcji (*Omawiam organizację państwa pierwszych Piastów*).

II. ROZWINIĘCIE

Wyjaśniamy uczniom, że w czasach pierwszych Piastów ukształtowała się struktura społeczna, w której każda grupa miała swoje zadania i funkcję.

Rozdajemy karty pracy *Organizacja państwa pierwszych Piastów*. ▶ Prosimy uczniów, by na podstawie schematu *Struktura społeczna w państwie pierwszych Piastów* (m6, s. 304) wykonali zadania 1 i 2. Omawiamy je wspólnie na forum klasy.

Następnie zadajemy pytania:

- ▶ Czy państwo pierwszych Piastów mogło istnieć bez jakiejś grupy społecznej?
- ▶ Czy to dobrze, że wojowie byli utrzymywani przez monarchę?

Uczniowie czytają podrozdział *Organizacja państwa pierwszych Piastów* (s. 303) i w kartach pracy wykonują zadanie 3. Po skończeniu sprawdzamy je wspólnie.

Zadajemy pytania:

- ▶ Jaka była rola władcy w państwie pierwszych Piastów?
- ▶ Z czego monarcha czerpał dochody?
- ▶ Dlaczego tylko władca miał prawo bicia monety?
- ▶ Czym było prawo stanu?
- ▶ Co było lepsze – utrzymywanie wojów przez władcę czy przekazywanie im ziemi na własność?
- ▶ Czym była monarchia patrymonialna?
- ▶ Kto doradzał władcy?

III. PODSUMOWANIE

Dzielimy klasę na dwie grupy i rozdajemy instrukcje. ▶

Grupa I

Udowodnijcie, że Polska więcej zawdzięcza Mieszkowi I niż Bolesławowi Chrobremu. Argumenty zapiszcie na dużym arkuszu papieru.

Grupa II

Udowodnijcie, że Polska więcej zawdzięcza Bolesławowi Chrobremu niż Mieszkowi I. Argumenty zapiszcie na dużym arkuszu papieru.

Po wykonaniu zadania każda grupa przedstawia swoje argumenty na forum klasy.

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 4.

PRACA DOMOWA

Czy struktura społeczna państwa pierwszych Piastów stanowiła o jego sile czy słabości? Uzasadnij odpowiedź.